

Sigurd Rysstad, 2018:

Bærekraft & utvikling

Begreper og samfunnsutvikling

Det norske språkrådet kåret i 2017 «falske nyheter» som årets nyord. I 2016 falt valget på «hverdagsintegrering», og årene før det igjen henholdsvis «det grønne skiftet» (2015), «fremmedkriger» (2014), «sakte-TV» (2013), «å nave (naving)» (2012), «rosetog» (2011), «askefast» (2010), «svineinfluensa» (2009) og «finanskrise» (2008). Dersom Språkrådet hadde gjennomført en tilsvarende kåring i 1987, måtte valget utvilsomt ha blitt «bærekraftig utvikling».

Språk og problem

Enkelte av de siste års *nyord* – som for eksempel «finanskrise» og «svineinfluensa» – fortjener kanskje strengt tatt ikke denne betegnelsen; det er gamle begrep, hentet fram fra «glemselen» pga. samfunnsutviklingen. Andre er avgjort nyskapninger som reflekterer at det har oppstått eller blitt oppdaget et nytt fenomen, som noen har hatt behov for å sette navn på («sakte-TV», «rosetog»). Mens «nave» er et godt eksempel på et begrep som trolig oppsto spontant, på samfunnets grunnplan, er «hverdagsintegrering» og «det grønne skiftet» trolig eksempler på det motsatte, ord som bevisst har blitt designet, «plantet» og spredt av politiske eliter, trolig med intensjon om at disse vil bidra til å endre folks politiske, sosiale og/eller økonomiske atferd.

Når vi skal fortelle andre om det vi har *sett*, *eller analysert oss fram til*, må mottaker ha noenlunde lik oppfatning av de begreper som anvendes i formidlingen. Vi må ha et felles begrepsapparat, et felles språk.

Når vi *ser og/eller tenker* over nye og/eller hittil ukjente sider ved virkeligheten, etablerer vi kanskje *nye ord* som kan brukes til å beskrive fenomenet. Et ord er som en kikkert. Det lar deg se noe du ikke ville se, hvis ordet ikke var en del av ditt vokabular.

Når vi tenker gjennom og reflekterer over det vi har sett, lest eller hørt, lager vi per definisjon modeller; alt fra enkle mentale forestillinger i «hodene» våre, til avanserte matematiske modeller. Felles for alle slike modeller er at de er mer eller mindre forenklede versjoner av «virkeligheten». Og at de er basert på begreper/ord for de aspekter ved tilværelsen som vi mener er relevante for å forstå fenomenet.

Ny vitenskapelig innsikt kan forutsette og innebære at nye fagtermer etableres. Og hverdagsspråket tilføres stadig nye ord som følge av at det spontant oppstår behov for å sette ord på nye fenomener. I noen tilfeller lykkes det også representanter for ulike organisasjoner – for eksempel interesseorganisasjoner, fagmiljø eller myndigheter – å etablere og spre nye ord som formidler ny «erkjennelse», ny «innsikt», til for eksempel sentrale beslutningstakere eller til «folk flest».

Når nye ord - eller ordsammenstillinger – blir etablert som anerkjente fagtermer og/eller blir en del av hverdagsspråket, vil disse ordene også påvirke *hva vi ser* eller legger merke til, hvordan vi *tenker* om det de ser, og kanskje også hvordan vi *handler*. Språk er makt.

Problemet bærekraftig utvikling

«Bærekraftig utvikling» - *sustainable development* – kombinerer to ord som mange, den gang som nå, betrakter som *antonymer* – to ord som hver for seg beskriver motsatte fenomener. Mange mener at *utvikling* i betydningen økonomisk vekst og økt levestandard, ikke lar seg kombinere med at miljø og ressurser forvaltes slik at det ikke forringer mulighetene til framtidige generasjoner, dvs. at ressursbruken er *bærekraftig*.

Det nye, kombinerte begrepet formidler en implisitt påstand om at disse to tilsynelatende uforenlige forhold lar seg forene, og nærmest forutsetter hverandre.

Brundtland-kommisjonen, et FN-oppnevnt utvalg ledet av den norske statsministeren Gro Harlem Brundtland, presenterte begrepet i rapporten *Vår felles framtid* i 1987. Det var en språklig og idèmessig nyvinning.

Bærekraft og utvikling kunne og måtte forenes. Uten utvikling ingen bærekraft, og uten bærekraft ingen utvikling. Bærekraftig forvaltning av ressurser var ikke bare *forenlig* med fortsatt økonomisk vekst. Utvalget gikk lenger: Bærekraftig forvaltning som sikret framtidens generasjoner *forutsatte* økonomisk vekst.

Dette var ikke ukontroversielle tanker i en tid da ideer om «nullvekstsamfunnet» og «dyp-økologi» hadde mange tilhengere. Mange mente at forbruket i den rike delen av verden måtte reduseres av hensynet til kloden og framtidige generasjoner, og at bedre levekår i mindre utviklede land forutsatte en omfordeling fra rike til fattige land. Kaka kunne ikke bli større, men burde riktignok fordeles på en langt mer rettferdig måte.¹

Brundtlands begrunnelse for fortsatt økonomisk vekst, var blant annet at lite bærekraftig forvaltning av naturressurser og andre miljøødeleggelser i mange tilfeller var et resultat av mangel på utvikling. Fattigdom kan tvinge mennesker til å ødelegge ressurser for å overleve, fordi de mangler tilgang på teknologi, kunnskap og alternative inntektsmuligheter.

Bærekraft vs. utvikling – et sveip gjennom nyere historie

Ideen om at verden *suksessivt går framover* - at det er mulig å organisere økonomi og samfunn på en måte som bidrar til at levestandarden forbedres generasjon for generasjon - var riktignok også ganske ny. Den fikk for alvor fotfeste i vestlig tenkning så sent som på 1800-tallet (med bidrag fra Comte, Hegel, Marx, Spencer mfl.), omtrent parallelt med framveksten av den industrielle revolusjon, som initierte en enorm økonomisk vekst i land etter land, først

¹ Representanter for et slikt syn i Norge var blant annet organisasjonen Framtiden i våre hender, etablert 1974: https://no.wikipedia.org/wiki/Framtiden_i_v%C3%A5re_hender. Den norske filosofen Arne Næss etablerte den såkalte Dyp-økologiske skolen, som formidlet en «ekstrem» versjon av et slikt perspektiv: <https://no.wikipedia.org/wiki/Dyp%C3%B8kologi>

Storbritannia, deretter Nord-Amerika og det europeiske kontinent, og sent men sikkert har de andre delene av verden tatt del i den veksten som industrialisering medfører.²

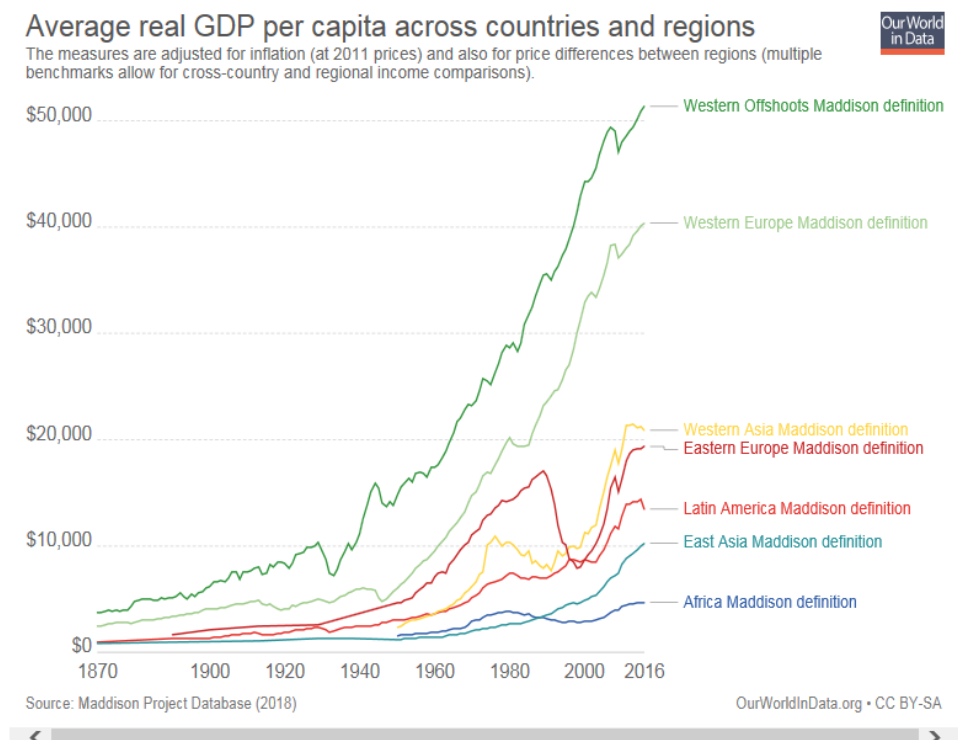

Fig 1. Brutto nasjonalprodukt per innbygger i ulike regioner, inflasjonsjustert. 1870-2016
 (Kilde: <https://ourworldindata.org/economic-growth>)

Den rådende oppfatningen om historiens gang i førindustrielle økonomier, var en *syklisk* historiefortelling. Gunstige vekstforhold i jordbruket ga kanskje relativt akseptable levekår for folk flest, men ble gjerne avløst med uår som medførte sult og elendighet. I gode år måtte man derfor spare (korn) for å ha noe å leve av i de dårlige tider som alle visste ville komme. Jfr. Bibelens fortelling om Josef som rådet faroen i Egypt til å spare på kornet, for *etter sju fete år, ville det komme sju magre*.³

² Før den industrielle revolusjon var det heller ingen grunn til å forvente velferdsforbedringer. Brutto nasjonalproduktet per innbygger var omtrent uendret fra det ene til det neste århundre. Se

<https://ourworldindata.org/economic-growth>
³ <https://no.bibelsite.com/nor/genesis/41.htm>

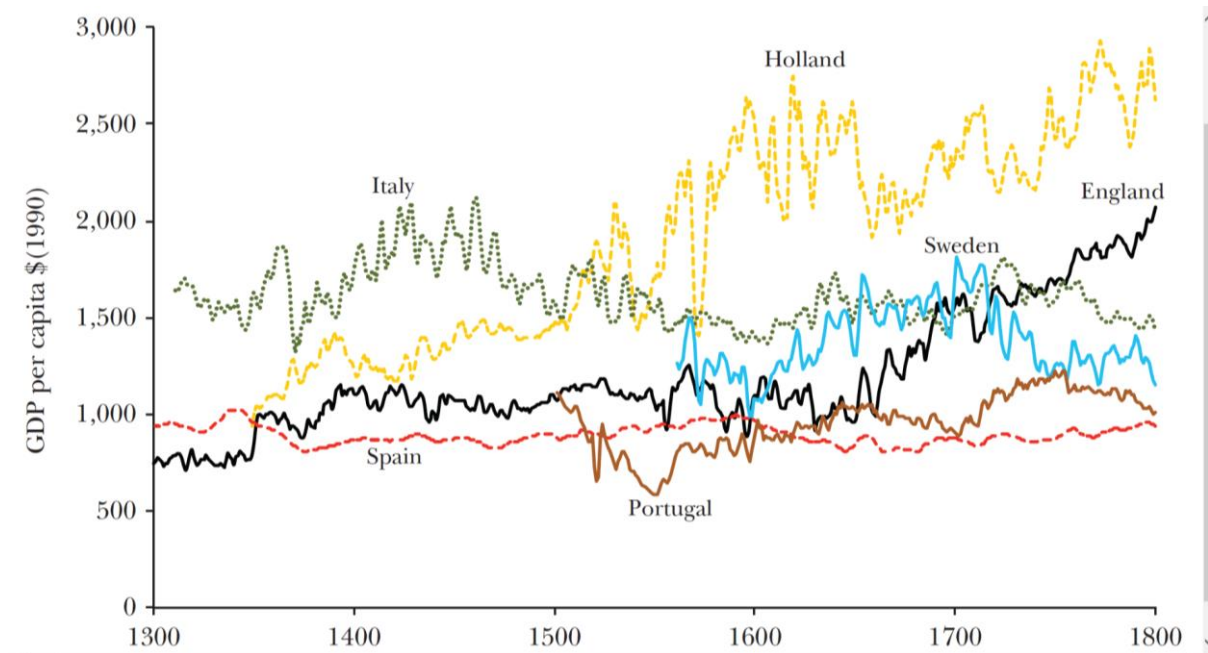

Fig. 2. Brutto nasjonalprodukt (BNP) per innbygger i utvalgte europeiske land, 1300-1800. Hvert datapunkt gjennomsnittet for tre år, for Spania gjennomsnittet for 11 år
(Kilde: <https://ourworldindata.org/economic-growth>)

«Sustainability» fikk riktignok ikke plass i den engelske ordboka (Oxford English Dictionary) før siste halvdel av 1900-tallet, men tilsvarende begreper ble tatt i bruk langt tidligere i andre språksamfunn, som fransk («durable»), tysk («nachhaltigkeit») og hollandsk («duurzaam»)⁴. Menneskene har til alle tider forvaltet enkelte naturressurser på en lite *bærekraftig* måte, og har hatt, eller i det minste hatt behov for, et slikt begrep. Dyrearter har blitt utryddet⁵, og andre fornybare ressurser, som jordbruksområder og skogbestand, har blitt ødelagt.⁶

De siste par hundre års historie har gitt massevis av sannhetsbevis for både utviklingsoptimister og dommedagsprofeter. Og mens optimistene hadde sine begreper om vekst og utvikling, hadde pessimistene et arsenal av begreper som kunne anvendes til å se og formidle ideer om vekstens grenser og hvilke tilstander som ville råde når disse grensene ble nådd.

⁴ Det norske ordet «bærekraft» ble visstnok hentet fra bygningsfaget da man skulle oversette sustainable development til norsk, men begrepet ble også anvendt på enkelte andre samfunnsområder:

<https://www.naob.no/ordbok/b%C3%A6rekraftig?elementRefid=58281416#58281416>

⁵ Kfr. Hararis klassiker Sapiens: <https://www.theguardian.com/books/2014/sep/11/sapiens-brief-history-humankind-yuval-noah-harari-review>

⁶ Et velkjent eksempel er kolonialiseringen av Island på slutten av 800-tallet. I de påfølgende hundreår ble skogene nedhogd, og islendingene arbeider fortsatt målbevisst for å få reetablert et skogbelte som kan beskytte mot vær og vind. (<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:157930/FULLTEXT01.pdf>). Det er lett å finne eksempler på uvetting bruk av ikke-fornybare ressurser i de fleste land. I Norge ble for eksempel de sørlandske, kystnære eikeskoger nedhogd og eksportert som eikeplank, brukt til blant annet skipsbygging, fra 1600-tallet til utpå 1800-tallet. Det har i ettertid vist seg at hogsten ikke var bærekraftig, og det har så langt ikke lyktes sørlandingene å reetablere eikeskoger med tilsvarende kvalitet som de opprinnelige skogene.

Vi skal her ta for oss noen av de tema som har preget debatten de siste par hundre år: Befolkningsøkningen, begrenset tilgang på fornybar ressurser (skog), uvettig forvaltning av fellesressurser (marine ressurser), og hvorvidt tilgangen på ikke-fornybare ressurser setter grenser for fortsatt økonomisk vekst – vekstens grenser (olje, gass, metaller etc)

Befolkning og tilgang på mat

Det er anslått at det kan ha vært 10 millioner mennesker som levde som jegere og samlere for 8000 år siden. Som en konsekvens av at menneskene begynte å dyrke jord og holde husdyr for matproduksjon, økte verdens befolkning sent men sikkert, og nådde 1 milliard på begynnelsen av 1800-tallet.

Den engelske presten og økonomen, Thomas Malthus, publiserte i 1798 en av verdenshistoriens mest kjente bøker, *An Essay on the Principle of Population*. Han hevdet at befolkningsøkningen fulgte en geometrisk progresjon (1, 2, 4, 8, 16), mens matproduksjonen i beste fall kunne økes tilsvarende en aritmetisk progresjon (1, 2, 3, 4, 5). Befolkningsøkningen var med andre ord ikke bærekraftig, og konsekvensen ville bli at folketallet nødvendigvis ville bli holdt nede pga. underernæring, epidemier og kriger.

Vi er nå nesten 8 milliarder mennesker, og alt tyder på at jordas befolkning vil fortsette å øke også ut dette hundreåret, selv om vekstraten omtrent har blitt halvert siden topp-punktet rundt 1960.⁷

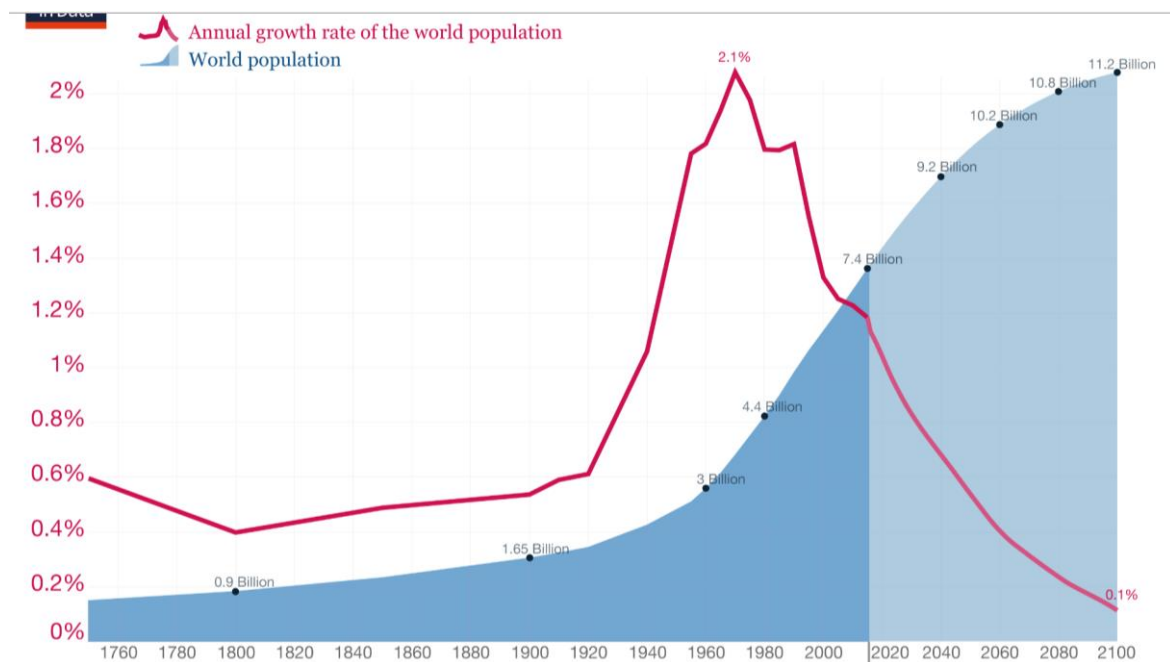

Fig. 3: Verdens befolkning og befolkningsvekst 1750-2015, med prognose ut århundret

(Kilde: <https://ourworldindata.org/wp-content/uploads/2013/05/updated-World-Population-Growth-1750-2100.png>)

⁷ For befolkningsvekst over tid, se <http://befolkning.population.city/world/>

Overspising og fedme er et større problem enn sult og underernæring i store deler av verden, men det er fortsatt store problemer med matforsyningen i mange fattige land. FN anslår at om lag 10% av verdens befolkning lider av sult og underernæring.⁸ Og det er et åpent spørsmål om vi har nok jord, vann og næringsstoffer til å fø stadig flere mennesker på en diett med et stadig større innslag av animalske produkter.

Begrenset tilgang på trevirke til materialer og energiformål

Allerede på 1700-tallet – altså før oppfinnelsen av dampmaskinen og storstilt bruk av mineralsk kull – opplevde man i store deler av Europa at det ble mangel på ved og materialer til båtbygging og annet konstruksjonsvirke. Tyske skogforskere introduserte dermed begrepet *bærekraftig utnytting av skog* allerede tidlig på 1700-tallet. Skogene måtte forvaltes på en måte som sikret tilgang på virke også for kommende generasjoner.

Den teknologiske revolusjon, som gjerne steds- og tidfestes med oppstart i Storbritannia på slutten av 1700-tallet, innebar blant annet utstrakt bruk av fossile energikilder, først kull, deretter olje og gass. Disse supplerte og i noen grad erstattet bruk av ved som energikilde, og dette førte til at etterspørselen etter skogsvirke til energiformål avtok og det har igjen bidratt til at vi i Norge knapt noen gang har hatt større kubikkmasse i våre skoger enn vi har i dag. Og enkelte mener at vi kan bidra til løse en rekke problemer ved å bruke skogressursene på nye områder, for eksempel som en råvare for produksjon av bioetanol brukt som drivstoff.⁹

På globalt nivå, derimot, er avskoging fortsatt et stort problem. Mange verdifulle skogsområder, for eksempel regnskoger, er ødelagt for alltid. Det er nå i Afrika sør for Sahara, Sørøst-Asia og Latin-Amerika at avskogingen går raskest¹⁰.

Uvettig forvaltning av fellesressurser

Blant annet som en konsekvens av utvikling av ny og mer effektiv fangst-teknologi, «lyktes» det menneskene på 1900-tallet å (nær) utrydde bestand av en rekke arter i felleseide havområder. Kjente eksempler er hvalfangsten som nær fullstendig utryddet mange hvalarter (for eksempel blåhvalen). Mange fiskebestand ble også forvaltet på en lite bærekraftig måte.

Forvaltning av felleseide ressurser, er et omdiskutert tema i samfunnsvitenskapelig litteratur. I økonomifaget ble den såkalte fiskerimodellen, som viser hva som vil være økonomisk optimal forvaltning av fornybare ressurser over tid, utviklet av økonomer på 1950-tallet¹¹, og temaet allmenningens tragedie ble introdusert på 1960-tallet.¹²

Nye forvaltningsregimer for viktige marine ressurser kom etter hvert på plass, blant annet en internasjonal hvalfangstkonvensjon. Mange marine arter blir nå forsøkt forvaltet av nasjonale myndigheter eller gjennom samarbeid mellom myndighetene i flere land, og vi har oppnådd

⁸ Se FNs bærekraftsrapport for 2018 om Mål 2 <https://unstats.un.org/sdgs/report/2018/overview/>

⁹ Også dette er et omstridt tema, kfr. <https://www.dagbladet.no/nyheter/norges-ledende-produsent-tror-ikke-biodrivstoff-vil-bli-en-stor-naering-i-norge/66584883>

¹⁰ Se FNs bærekraftsrapport 2018 om Mål 15: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2018/goal-15/>

¹¹ Om bioøkonomiske modeller: [https://en.wikipedia.org/wiki/Bioeconomics_\(fisheries\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Bioeconomics_(fisheries))

¹² Kfr. https://no.wikipedia.org/wiki/Allmenningens_tragedie. Hvorvidt det er felleseie som er roten til problemet er imidlertid et interessant og omdiskutert tema, men det vil føre for langt å referere til denne her.

betydelige framskritt på mange områder (for eksempel forvaltning av hval). Problemet er imidlertid langt fra løst, tvert imot, FN anslår at andelen av fiskebestand som forvaltes på en bærekraftig måte, falt fra 90% i 1974 til 69% i 2013.¹³

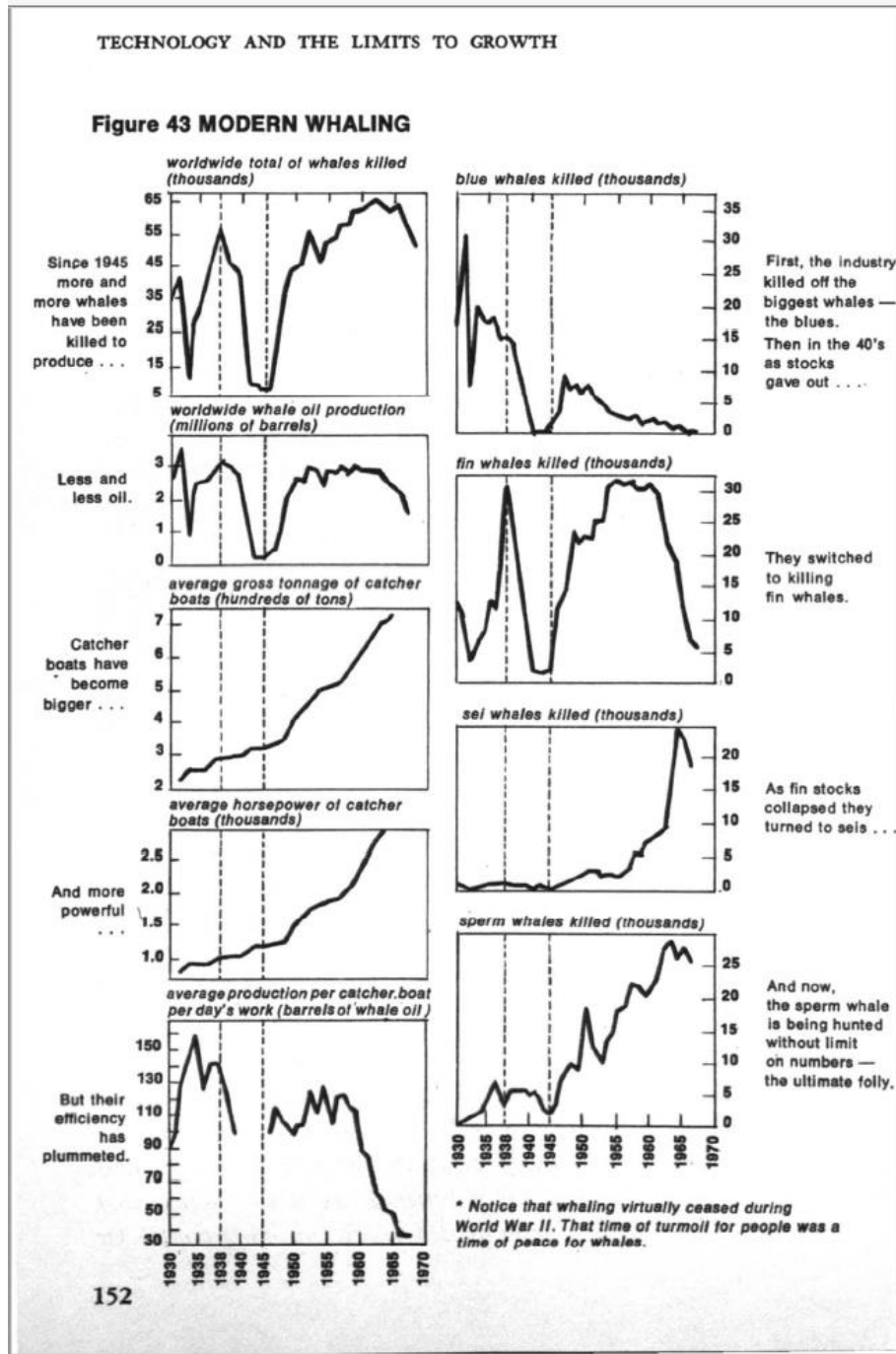

Fig. 4. Historiene til moderne hvalfangst. Ny teknologi gjorde fangsten stadig mer effektiv. Først nærmest utryddet vi blåhvalen, deretter finnhvalen og så sejhvalen Illustrasjon fra *Limits of Growth*, 1972

¹³ Se FNs bærekraftsrapport, Mål 14: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2018/overview/>

Den totale kollapsen i den vest-atlantiske torskestammen utenfor Canadas østkyst i 1992, er et relativt nytt eksempel på uvettig ressursforvaltning kan ødelegge en fornybar ressurs for lang tid, av og til for alltid.

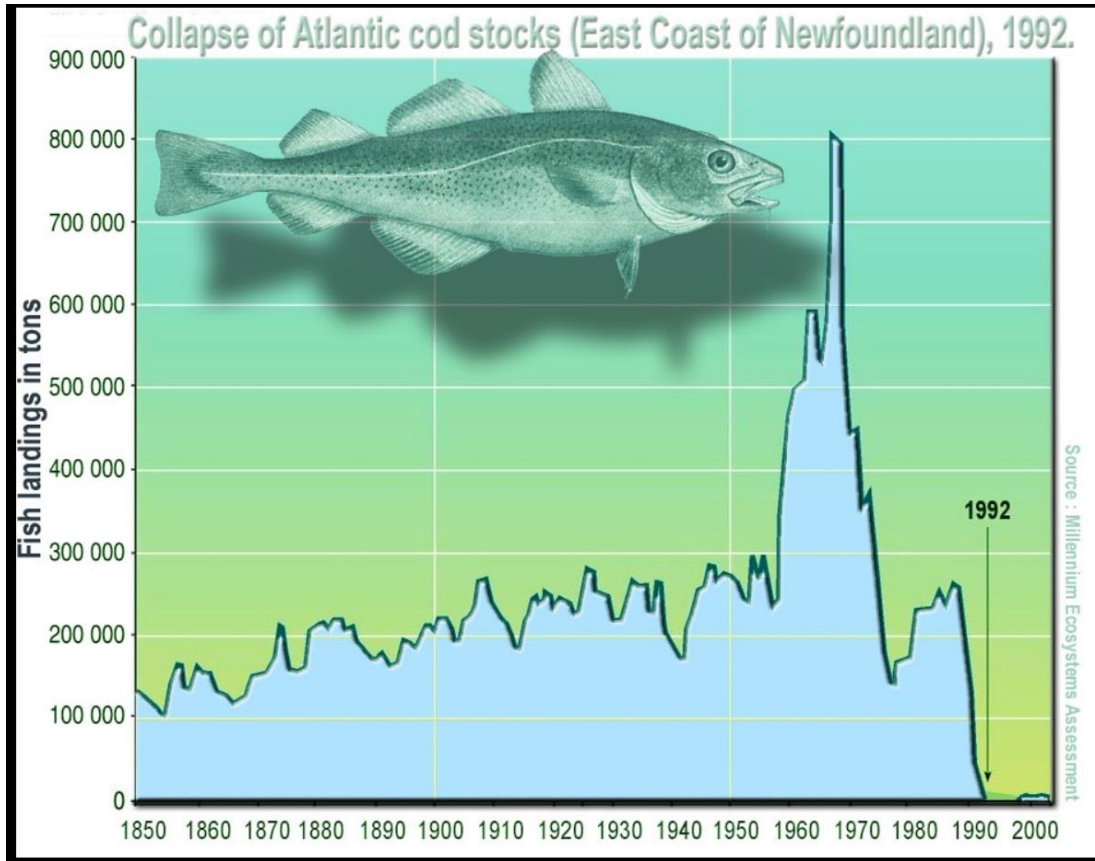

Fig. 5. Fangster av vestatlantisk torsk (tonn), 1850-2000 (Kilde: https://en.wikipedia.org/wiki/Collapse_of_the_Atlantic_northwest_cod_fishery)

Limits to growth: Industrialiseringens ressurs- og miljømessige grenser

Menneskers ressursbruk påførte miljøet omfattende skader også i de eldste sivilisasjoner. Et av Romerrikets store problemer var for eksempel forurensning av bly, og - en riktignok omdiskutert hypotese - er at slik forurensning kan ha bidratt til rikets fall.¹⁴ Millionbyen London var på 1800-tallet i ferd med å bli kvelt av et annet forurensningsproblem: Hestelort. Et transportsystem barer på fornybare ressurser førte til elendig luftkvalitet, og kombinasjonen av møkk i gatene og fluer, bidro til spredning av sykdommer. Løsningen ble i første omgang etableringen av undergrunnsbanen, *The Tube*, i 1863, med vogner drevet fram av damp-lokomotiver fyrt opp med fossil energi, dvs. kull.¹⁵ Etter hvert kom også fossile biler og busser. Transport ble langt billigere, og forflytning av varer gikk langt raskere med de

¹⁴ <https://www.theatlantic.com/science/archive/2018/05/scientists-reclaim-the-long-lost-economic-history-of-rome/560339/>

¹⁵ <http://www.aftenposteninnsikt.no/1-januar-2013/150-%C3%A5r-under-jorden>

nye fossile framkomstmidler. Samtidig bidro den nye transportteknologien til å løse alvorlige miljøproblemer.

Som en følge av industrialiseringen fikk vi en enorm økonomisk vekst i (særlig) vestlige land, med betydelige bedring av inntekter og levekår for brede lag av befolkningen. Etter hvert ble imidlertid flere og flere opptatt av industrialiseringens skyggesider, og flere og flere mente at denne veksten var i ferd med å nå en ressursmessig tålegrense. I 1972 publiserte en gruppe framtrepende forskere, blant annet nordmannen Jørgen Randers, rapporten *Limits to growth*¹⁶.

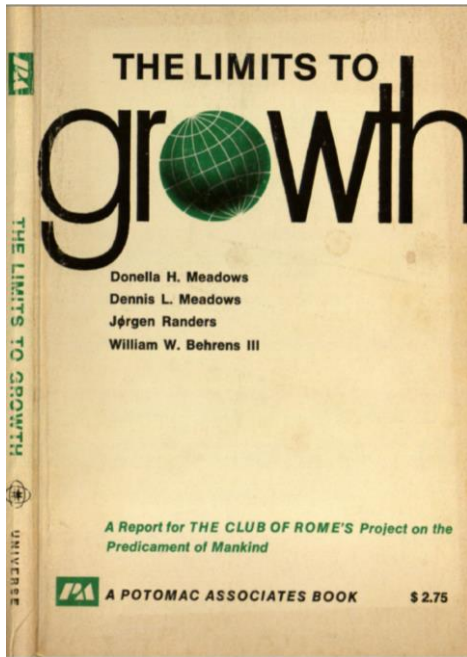
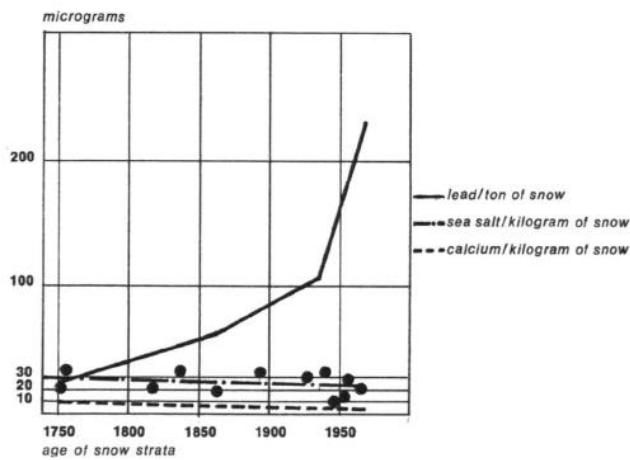

Fig. 6. Rapporten *Limits to growth* hadde en enorm gjennomslagskraft. Den hevdet at veksten ville stoppe opp på grunn av mangel på ikke-fornybare ressurser

Forskerne pekte på en rekke av de problemer vi fortsatt sliter med, som miljøforurensning og drivhusgasser.

¹⁶ Rapporten ble også utgitt på norsk: Hvor går grensen?: https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2007071904018

THE LIMITS TO EXPONENTIAL GROWTH

Figure 21 LEAD IN THE GREENLAND ICE CAP

Deep samples of snow from the Greenland Ice Sheet show increasingly high deposits of lead over time. Concentrations of calcium and sea salt were also measured as a control. Presence of lead reflects increasing world industrial use of the metal, including direct release into the atmosphere from automobile exhausts.

SOURCE: C. C. Patterson and J. D. Salvia, "Lead in the Modern Environment—How Much is Natural?" *Scientist and Citizen*, April 1968.

Fig. 7. Opphopning av bly målt i isen på Grønland (*Limits to Growth*)

De gikk også systematisk gjennom tilgang og bruk av en rekke ikke-fornybare ressurser, og tallfestet eksakt når lagrene av de ulike ressursene ville være uttømt, og altså grensen for vekst nådd, dersom forbruksveksten ikke avtok. De kjente oljereserver ville være oppbrukt allerede i 1992, og selv om det skulle vise seg at tilgjengelige oljeressurser var 5 ganger de reserver man hadde oversikt over i 1972, ville den siste dråpe bli utvunnet og brukt i 2022, altså om knappe 4 år. De kjente reservene for kobber, kvikksølv, sink, tinn og sølv, ville også være oppbrukt allerede i god tid før tusenår-skiftet, ifølge forskerne, og selv om tilgangen på ressurser skulle vise seg å være 5-gangen av kjente reserver ville vi gå tom for disse metallene i første halvdel av vårt århundre.

THE LIMITS TO EXPONENTIAL GROWTH

1	2	3	4			5	6
Resource	Known Global Reserves ^a	Static Index (years) ^b	Projected Rate of Growth (% per Year) ^c High Av. Low			Exponen- tial Index (years) ^d	Exponen- tial Index Calculated Using 5 Times Known Reserves (years)
Molybdenum	10.8×10 ⁹ lbs	79	5.0	4.5	4.0	34	65
Natural Gas	1.14×10 ¹⁵ cu ft	38	5.5	4.7	3.9	22	49
Nickel	147×10 ⁹ lbs	150	4.0	3.4	2.8	53	96
Petroleum	455×10 ⁹ bbls	31	4.9	3.9	2.9	20	50
Platinum Group ^m	429×10 ⁶ troy oz	130	4.5	3.8	3.1	47	85
Silver	5.5×10 ⁹ troy oz	16	4.0	2.7	1.5	13	42
Tin	4.3×10 ⁶ lg tons	17	2.3	1.1	0	15	61
Tungsten	2.9×10 ⁹ lbs	40	2.9	2.5	2.1	28	72
Zinc	123×10 ⁶ tons	23	3.3	2.9	2.5	18	50

58

Fig. 8. De kjente reserver av olje, gass og en rekke metaller ville være oppbrukt ved årtusenskiftet, ifølge forskerne. Selv om de faktiske ressurser skulle være 5 ganger så store som de kjente reserver, ville den siste dråpe olje bli utvunnet i 2022, og storparten av forekomstene av en rekke metaller ville også være tømt. Fra: *Limits of Growth*, 1972.

Slik har det som kjent ikke gått, så langt. Og diskusjonen nå dreier seg om vi av hensyn til klimaet – miljøet – skal bruke opp alle de ikke-fornybare energiforekomster som vi allerede kjenner. Kanskje bør vi la noe av olja ligge, på grunn av klodens klimatiske tålegrense?

Fortsatt vekst i befolkning og økonomi, 1987-2018

Det var 5 milliarder mennesker i 1987, året Brundtlandkommisjonen la fram sin rapport om bærekraftig utvikling. Siden den gang har folketallet økt med 50%, og har passert 7,6 milliarder. Den samlede produksjonen i verden har imidlertid blitt mer enn tredoblet i samme periode¹⁷. Dette skyldes ikke minst en eventyrlig vekst i økonomien i verdens to mest folkerike stater, Kina og India, men veksten har vært betydelig også i de fleste andre deler av verden, blant annet de industrialiserte land¹⁸.

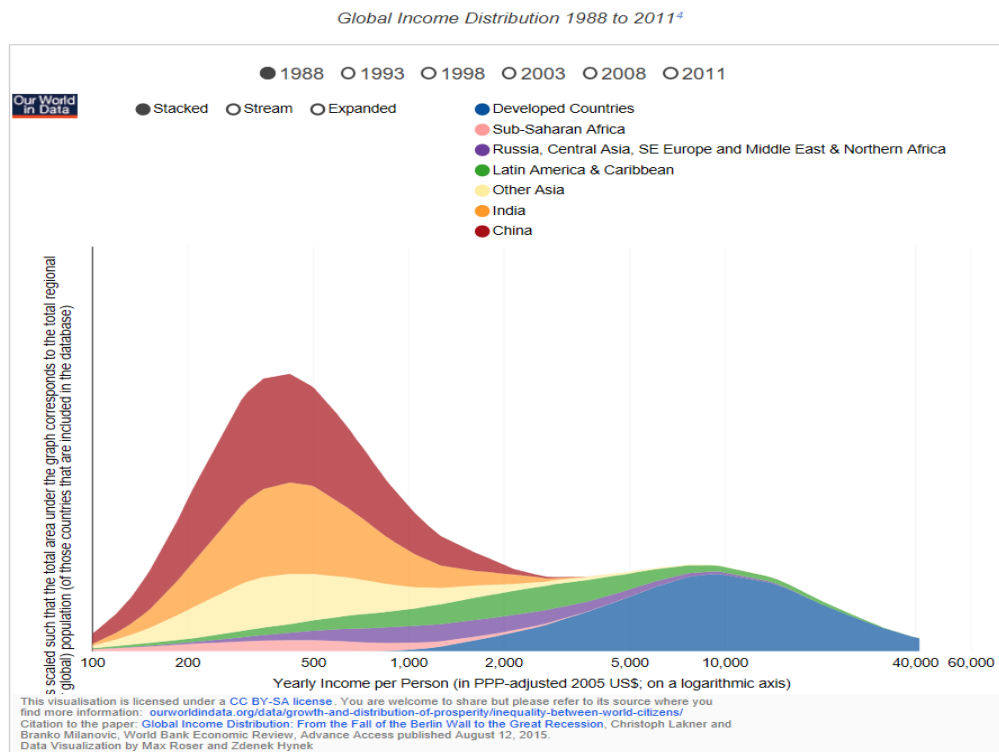

Fig. 9: Den globale inntektsfordeling, 1988. Kjøpekraftsjustert inntekt (2005-dollar)
(Kilde: <https://ourworldindata.org/global-economic-inequality>)

¹⁷ Se https://en.wikipedia.org/wiki/Gross_world_product

¹⁸ Velstandøkningen i den vestlige verden har vært formidabel hele det siste hundreåret. Vekstratene i norsk økonomi var spesielt høye fra 1950, 20 år før oljeutvinningen startet opp på norsk sokkel, kfr. <https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/artikler-og-publikasjoner/langvarig-vekst-i-norsk-okonomi>. Og stort sett har også lønsmottakerne fått en betydelig andel av veksten i form av reallønnsvekst. Kjøpekraften for norske arbeidstakere ble omtrent doblet fra 1945 til 1960, økte i neste 15-årsperiode med 75%. Deretter avtok reallønnsutviklingen betydelig. Den tok seg imidlertid opp igjen på slutten av 90-tallet, og økte fra 2000 til 2015 med knapt 40%. Se for eksempel figur 9 i: <http://folk.uio.no/rnymoen/WHistory.pdf>

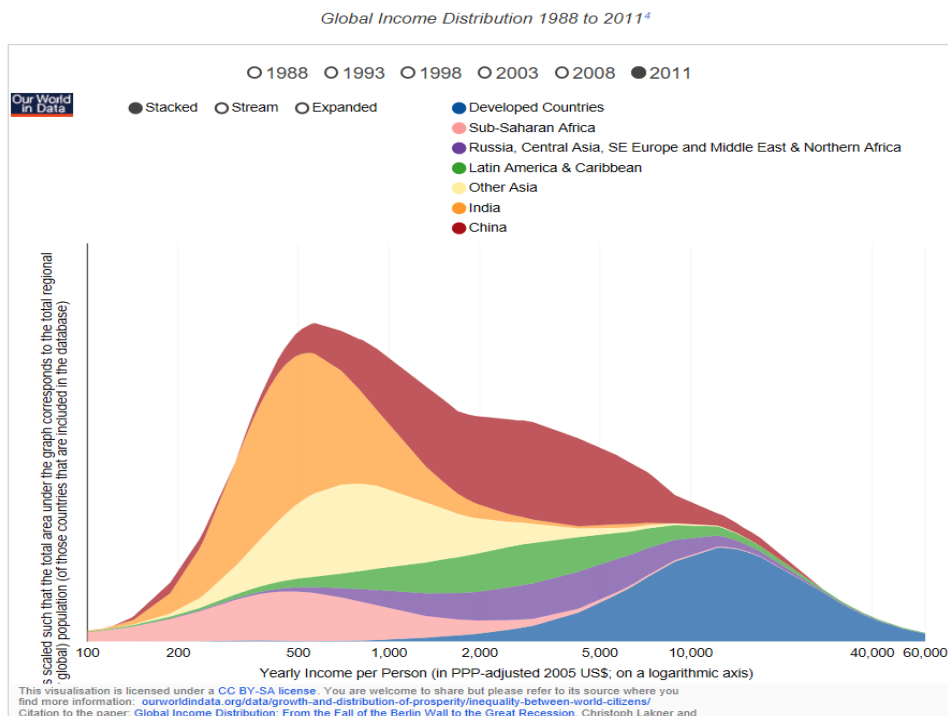

Fig. 10: Den globale inntektsfordeling, 2011 Kjøpekraftsjustert inntekt (2005-dollar)
 (Kilde: <https://ourworldindata.org/global-economic-inequality>)

– Vil verden tåle at en stadig større andel av verdens befolkning får et forbruk av mat og ikke-fornybare ressurser tilsvarende vestlig levestandard?

– Er bærekraftig vekst virkelig mulig?

«Bærekraftig utvikling» ville ha vært en opplagt kandidat til en hvilken som helst kåring av årets nyord i 1987. Det nye ordet var så å si på alles lepper, og temaet ble en selvsagt del av læreplanene i skoleverket og ved universiteter og høyskoler. Deretter roet det seg kanskje noe. Oppmerksomheten omkring temaet avtok. Mot slutten av det forrige århundret fikk klimaspørsmålet en mer og mer sentral plass i det nasjonale og internasjonale ordskiftet om miljø og utvikling, og det ble rettet mindre oppmerksomhet mot andre bærekraftsrelaterte tema.¹⁹

I 1992 arrangerte riktignok FN en egen konferanse om miljø og utvikling i Rio de Janeiro, og denne ble fulgt opp 20 år senere av Rio+20-konferansen. Et av resultatene fra den andre Rio-konferansen var - etter forslag fra Colombia - å utvikle et sett med felles bærekraftsmål. I 2014 kunne generalsekretæren legge fram et forslag om 17 mål for bærekraftig utvikling. FNs

¹⁹ Med Kyoto-avtalen 1997, forpliktet også en rekke stater seg til å gjennomføre tiltak for å redusere utslipp av klimagasser, kfr. <https://no.wikipedia.org/wiki/Kyoto-avtalen> . Og arbeidet ble videreført på en rekke konferanser som ledet fram til den relativt forpliktende Paris-avtalen i 2015, en avtale som USA trakk seg fra etter at Trump tok over som president. Kfr. https://en.wikipedia.org/wiki/2015_United_Nations_Climate_Change_Conference

193 medlemsstater ga sin tilslutning til disse målene 25. september 2015. De inngikk som en del av dokumentet: *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*.²⁰

Dette dokumentet har blitt fulgt opp med en rekke nasjonale og overnasjonale policy-dokumenter. Mange ledende bedrifter har også skissert hvordan disse skal arbeide for å bidra til å nå målene, og har begynt å rapportere på hvordan virksomheten har påvirket bærekraftsmålene i strategidokumentene. Ved universiteter og høyskoler har man (nok en gang) trappet opp undervisnings- og forskningsaktiviteten på dette området.

Ny definisjon – ufarliggjøring av et problem eller en øyeåpner for løsninger?

Det er neppe stor uenighet om at det *kan* være motsetninger mellom på den ene side økonomisk vekst og mange miljømål, på kort eller lengre sikt. Og den nye definisjonen har kanskje ikke gjort det enklere å gripe hva «bærekraftig utvikling» virkelig er.

Vi må både privat, i arbeidslivet og i politikk avveie hensynet til ulike, dels motstridende mål. De 17 FN-målene er ambisiøse. Dersom myndigheter, næringsliv og frivillige organisasjoner i fellesskap skal klare å nå målene, må vi bli flinkere til å identifisere og gjennomføre såkalte vinn-vinn-tiltak, tiltak som realiserer synergier, dvs. tiltak som kan være rettet mot et målområde, men som samtidig, på kort eller lang sikt, vil bidra til bedre måloppfyllelse også på andre områder.

Og det er kanskje dette som er det verdifulle med den nye definisjonen av begrepet *bærekraftig utvikling*. Det inviterer folk til å tenke. Vår oppgave er å trene økonomistudenter i å lete etter gode tiltak, og identifisere tradeoffs og synergier ved disse tiltakene.

Før 2015 tenkte trolig mange først og fremst på klimautfordringer i en verden med økonomisk vekst når temaet bærekraft ble brakt på bane. To av 17 mål (#8 og #13) er direkte relatert til dette problemet. Forhåpentligvis vil FNs nye definisjon av *begrepet*, som er utgangspunktet for dette kurset, bidra til at flere og flere får øynene opp også for verdenssamfunnets mange andre viktige utfordringer. Vi håper og tror at alle som tar dette kurset lærer å se etter også andre aspekter ved utviklingen enn klima og vekst, og at dere lærer dere å *reflektere* rundt hvordan ulike tiltak kan bidra til at vi utnytter de synergier som finnes mellom mål, samtidig som vi også blir bevisst de mange vanskelige avveininger – trade-offs – som beslutningstakere på ulike nivå må gjøre, for å bidra til å nå målene som FN har satt for 2030.

²⁰ Kfr. https://en.wikipedia.org/wiki/Sustainable_Development_Goals